

RİSÂLE

﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ ﴾

Hicâbın Hakikati

Kumaş mı, Hayâ mı?

Dijital Çağda Teberrüc ve Mü'mine Hanımlara Nasihat

Hazırlayan

Alpaslan Toprak

islamiokul.com

Hicâbın Hakikati: Kumaş mı, Hayâ mı?

Dijital Çağda Teberrüc ve Mü'mine Hanımlara Nasihat

Hazırlayan: **Alpaslan Toprak**

Birinci Baskı

Muharrem 1448 — 2026

islamiokul.com

*Bu risâlenin, üzerinde değişiklik yapılmaksızın çoğaltılması ve ücretsiz dağıtılması serbest,
sebeb-i telifi olan kardeşlerimize dua vesilesidir.*

İçindekiler

Mukaddime	4
1. Meselenin Özü: Örtü Var, Hicâb Yok.....	7
2. Kur'ân'ın Hükümü: Teberrüc Nedir?.....	8
3. Hadislerin Beyanı	11
4. Selefin Sözleri.....	14
5. Sahâbiye ve Âlimelerin Hayatından Örnekler	16
6. Dijital Teberrüc: Ekran, Yeni Sokaktır	23
7. Şefkatle Nasihat: Kınamadan Islaha.....	32
8. Mesuliyet Zinciri: Ana-Babaya, Ağabey-Ablaya ve Davetçilere Nasihat	35
9. Sonuç	40

MUKADDİME

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَاشْهَدْ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَاشْهَدْ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Hamd, Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfîret dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden Allah'a sığınırız. Allah kimi hidayet ederirse onu saptıracak yoktur; kimi saptırsa ona hidayet verecek yoktur. Şehadet ederiz ki Allah'tan başka ilâh yoktur ve şehadet ederiz ki Muhammed O'nun kulu ve rasûlüdür.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

"Ey iman edenler! Allah'tan, O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin." (Âl-i İmrân 3/102)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının. Şüphesiz Allah, üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ 4/1)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۖ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَاللَّهُ يُطِيعُ اللَّهُ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin ki Allah işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (el-Ahzâb 33/70-71)

Emmâ ba'd:

Bu risâle bir şikâyetin değil, bir sızının mahsulüdür. Gözlerimiz öyle bir manzaraya alıştırılmak isteniyor ki: Üzerinde çarşafı, hicâbı olan hanımlar; kamera karşısında kalp işaretleri yapıyor, sesini yumuşatıp ekrana cilve döküyor, binlerce yabancı erkeğin gezindiği sayfalara kendi eliyle görüntüsünü bırakıyor. Örtünün kumaşı duruyor, ruhu çekilmiş. Ve bu manzara karşısında ümmet iki uç arasında sıkışmış hâlde: Bir tarafta hakareti nasihat sanan, kırıp döken bir öfke dili; diğer tarafta "niyeti hâlis ya" diyerek her şeyi mübah gören bir gevşeklik. İkisi de meselenin adını koymuyor. Bu risâle, o adı koymak için kaleme alındı: **Dijital teberrüc** — yeni bir isim, fakat Ahzâb sûresinin haber verdiği kadar eski bir hastalık.

Elinizdeki satırlarda tuttuğumuz usûl şudur: Hiçbir hüküm delilsiz bırakılmadı. Âyetler ve hadisler Arapça asıllarıyla verildi; hadislerin kaynak ve sıhhat dereceleri gösterildi, senesinde zayıflık bulunan nakiller gizlenmeyip açıkça işaretlendi. Kadının sesi gibi ihtilafli meselelerde tek görüş dayatılmadı; iki görüş de sahipleriyle nakledildi ve ikisinin ittifak ettiği zemin gösterildi. Selefin sözleri, sahâbiye annelerimizin menkıbeleri, muhaddise âlimelerin mirası ve tarihin şahitliği; hükmün etrafına, kuru bir fetva değil yaşanmış bir yol çizsin diye dizildi.

Ve bir ahdimiz var: Bu risâlede tek bir hanım kardeşimiz hedef gösterilmemiş, tek bir isim teşhir edilmemiştir. Çünkü muhatabımız düşman değil, örtüyü seçerek yolun yarısına gelmiş, fakat çağın fısıltısıyla örtünün ruhundan uzaklaştırılmış kardeşlerimizdir. Onlara kırbaç değil, ayna tutmak istedik. Söz yalnız hanımlara da değildi: Telefonu denetimsiz teslim eden babalar, kız kardeşinin hesabını görüp

susan ağabeyler, kürsüde meselenin adını anmayan davetçiler ve kampanyasını kadın sesiyle süsleyen hayır kurumları — mesuliyet zincirinin her halkası bu risâlenin muhatabıdır.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır. İsbet ettiğimiz her söz O'nun fazlındandır; hata ve kusur nefsimizden ve şeytandandır — Allah ve Rasûlü ondan berîdir. Rabbimizden bu satırları yazana, okuyana, ulaştırana ve gereğiyle amel edene ihlâs ve sebat vermesini; bu risâleyi bir tek kardeşimizin dahi hidayetine vesile kılmasını niyaz ederiz. Okuyan kardeşlerimizden ricamız, bir hayır gördüklerinde bu fakiri dualarından unutmamalarıdır.

وَأَخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alpaslan Toprak

Bursa — Muharrem 1448 / 2026

Not: Bu çalışma, tesettürlü kardeşlerimizi karalamak için değil; hicâbın ruhunu hatırlatmak, şefkatle nasihat etmek için hazırlanmıştır. Nasihatimiz kınama değil, kardeşlik hukukudur. “الدِّينُ النَّصِيحَةُ” – “Din nasihattir.” (Müslim, 55)

1. Meselenin Özü: Örtü Var, Hicâb Yok

Günümüzde sosyal medyada yeni bir fitne türü ortaya çıkmıştır: Üzerinde çarşaf, hicâb, tesettür bulunan hanımların; kamera karşısında kalp işaretleri yapması, cilveli hareketlerle story paylaşması, filtrelerle güzelleştirilmiş dış görünüşlerini binlerce yabancı erkeğin bakışına sunmasıdır.

Bu, örtünü, peçenin **şeklini** alıp **ruhunu** terk etmektir. Hicâb bir kumaş parçası değil; hayânın, iffetin ve Allah'tan korkmanın dışa yansımasıdır. Kumaş örter, fakat davranış açarsa — bu, Kur'ân'ın haber verdiği **cahiliye teberrücünün** ta kendisidir; sadece sokaktan ekrana taşınmıştır.

2. Kur'ân'ın Hükümü: Teberrüc Nedir?

Ahzâb Sûresi 33. Âyet

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ

“Evlerinizde vakarla oturun; **ilk cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçılması gibi teberrüc etmeyin** (açılıp saçılmayın, kendinizi teşhir etmeyin).“ (el-Ahzâb 33/33)

Müfessirler teberrücü şöyle tanımlar: **Kadının güzelliğini, ziynetini veya cazibesini yabancı erkeklere göstermesi, kendini onların bakışına arz etmesidir.** Mücâhid: “Kadın erkeklerin arasında yürür, salınırdı; işte cahiliye teberrücü budur“ demiştir (Taberî, Câmiu'l-Beyân).

Kurtubî de teberrücün aslını Müberred'den şöyle nakleder: teberrüc, **“setredilmesi ve örtülmesi daha uygun olan yerleri açmaktır.”** (el-Câmi', Ahzâb 33 tefsiri) Tarif dikkatle okunsun: “Yer” yalnız ten değildir; edâ, cilve, ses ve mahremiyet de namahreme karşı “örtülmesi daha uygun olan” şeylerdendir.

Aynı yerde ilk cahiliye kadını çarpıcı biçimde tasvir edilir: Kadın, inci ile süslü bir gömlek giyer, **yolun ortasında yürüyerek kendini erkeklere gösterirdi.** (el-Câmi li Ahkamil Kur'an -İmam Kurtubi ', 14. Cilt 98. Sayfa Azhab 33.ayet tefsiri) Bu tasviri bugüne çevirin: “Yolun ortası”nın çağdaş karşılığı, milyonların gelip geçtiği keşfet sayfası ve story ekranıdır. Değişen yalnızca yolun cinsidir; arz etme fiili aynıdır.

Sünnet bu tabloyu tersinden mühürler. Rasûlullah (s.a.v.) meşic çıkışında yolda kadın ve erkeklerin karıştığını görünce kadınlara şöyle buyurmuştur: **“Yolun ortasında yürüme hakkınız yoktur; yolun kenarlarından yürüyün.”** Bunun üzerine hanımlar duvara bitişik yürümeye başladılar; öyle ki elbiseleri duvara takılırdı. (Ebû Dâvûd,

Edeb, no: 5272 – hasen) İşte iki yol tarifi: Cahiliye kadını yolun ortasında kendini arz eder; İslâm kadını yolun kenarında, gözlerden uzak yürür. Keşfet sayfası yolun ortasıdır; oraya içerik bırakmak, duvar kenarını bırakıp yol ortasına çıkmaktır.

Kurtubî hükmü şu şekilde bağlar: Âyetten maksat; kısıtarak, salınarak yürümekte, güzellikleri erkeklere göstermekte ve benzeri caiz olmayan hususlarda cahiliye kadınlarından farklı hareket etmektir; kadınlar evlerinde oturmalı, **“dışarı çıkmak ihtiyacını duyarlarsa, süslenmeyi terk ederek ve tam bir tesettüre riayet ederek”** çıkmalıdır. Bizim “zaruret ölçüsü” dediğimiz kaide, işte Kurtubî'nin bu âyetten çıkardığı hükmün ta kendisidir.

Dikkat: Âyetin yasağı yalnız kumaşın azlığına veya yokluğuna bakmaz. Örtüsüzlük zaten Ahzâb 59 ve Nûr 31 ile haram kılınmıştır; bu âyet perdeyi bir adım öteye taşır: Kişi baştan ayağa örtülü olsa dahi; edâsıyla, cilvesiyle, kamera karşısındaki işveli hareketleriyle kendini erkeklerin beğenisine sunuyorsa, onlara gösteriyorsa teberrücün kapsamındadır. Ve bu hüküm gerekçe tanımaz: Davet, ticaret, hatıra, “sadece story“ – hangi bahaneye sığınırsa sığınsın, kendini yabancı erkeklerin bakışına arz eden kadın, Allah'ın yasakladığı dairenin içine girmiştir. Burada her hanımın kendine soracağı bir soru vardır: Bu çekimi paylaşmaya iten şey gerçekten davet midir; yoksa beğenilme, like ve takipçi arzusu mudur? Nefis bu ikisini birbirine karıştırmakta ustadır – ve hadisin haber verdiği “istişrâf“ tam da budur: Şeytan, kadına teşhiri “masum“, hatta “hayırlı“ gösterinceye kadar süsler.

Ahzâb Sûresi 59. Âyet

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ
مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ

“Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle, cilbâblarını üzerlerine alsınlar. Bu, onların tanınıp eziyet görmemeleri için en uygun olandır.“ (el-Ahzâb 33/59)

Âyetin illeti açıktır: Örtü, kadını **gözlerden korumak** içindir. Örtüyü giyip sonra kendini gönüllü olarak milyonların ekranına taşımak, âyetin maksadının hilafına davranmak, Yüce Allah'ın emrinin zıttına hareket etmektir. Yüce Allah'ın gayesi şudur: Kadın iffetiyle bilinsin, şahsiyle gizlensin. Hesap ise şahsı ilan eder. Kumaş “beni bilme“ der; profil “beni takip et“ der – bu iki çağrı aynı kadından aynı anda çıkamaz.

Nûr Sûresi 31. Âyet

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا... وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ
مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ

“Ziyetlerini açmasınlar... **Gizledikleri ziyetleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar.**“ (en-Nûr 24/31)

Bu âyet çok incedir: Allah Teâlâ, kadının **halhal sesini duyurmak için ayağını yere vurmasını** dahi yasaklamıştır. Halhal sesi yasaksa; kamera karşısında kalp yapmak, göz süzmek, cilveli konuşmak, dans edercesine hareket etmek ya da yalnız başına evde davrandığı gibi davranmak nasıl mübah olur? Âyetin ruhu, **dikkat çekmeye yönelik her davranışı** kapsar. Oraya atılan videonun amacı ise dikkat çekmek halhalı yere vurmaktır... Bu ise Allah'ın açık emrine muhalefettir.

3. Hadislerin Beyanı

“Kadın avrettir“ hadisi

المرأة عورة، فإذا خرجت استشرفها الشيطان

“Kadın avrettir (korunması gereken mahremdir). Dışarı çıktığında şeytan onu gözetler (onu süsleyerek erkeklerin gözünde cazip gösterir).“ (Tirmizî, Radâ 18, no: 1173; Tirmizî “hasen sahîh“ demiştir; Elbânî sahîh saymıştır)

Hadisin İbn Huzeyme ve İbn Hibbân'daki rivayetinde şu ziyade vardır:

وأقرب ما تكون من وجه ربها وهي في قعر بيتها

“Kadının Rabbine en yakın olduğu hâl, evinin en mahrem köşesinde bulunduğu hâldir.“ (İbn Huzeyme, Sahîh, no: 1685; İbn Hibbân, Sahîh, no: 5599; Elbânî, es-Silsiletü's-Sahîha, no: 2688)

İbnü'l-Esîr, “istişrâf“ı şöyle açıklar: “Şeytan kadını erkeklere, erkekleri kadına süslü gösterir.” Sosyal medya storyleri bu hadisin çağdaş sahnesidir: Kadın evinden çıkmasa bile, **ekran üzerinden binlerce yabancı erkeğin huzuruna çıkmaktadır** — hem de filtre ve ışıkla süslenmiş olarak. Şeytanın “istişrâf“ı için bundan verimli bir zemin olamaz.

“Giyinik çıplaklar“ hadisi

صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا... وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ
مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ، رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ، لَا يَدْخُلْنَ
الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا

“Cehennem ehlinden henüz görmediğim iki sınıf vardır... (Biri de) **giyinik oldukları hâlde çıplak olan, kendileri meyleden ve başkalarını da meylettiren** kadınlardır...“ (Müslim, Libâs 125, no: 2128)

Âlimler “kâsiyât âriyât“ı iki şekilde açıklamıştır: (1) Bedeni örtüp vücut hatlarını belli edecek şekilde giyinenler, (2) **Nimetlerle giyinmiş, fakat tâattan soyunmuş olanlar** — yani örtünün şeklini taşıyıp ruhundan soyunanlar. “Mümîlât mâîlât“ ise: Yürüyüşüyle, edâsıyla erkekleri kendine meylettirenlerdir (Nevevî, Şerhu Müslim). Kamera karşısındaki işveli hareketler, emoji ile süslemeler tam olarak “mümîlât“ kavramının karşılığıdır.

Hayâ hadisleri

إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

“Utanmadıktan sonra dilediğini yap!“ (Buhârî, Enbiyâ 54, no: 3483)

الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ

“Hayâ ancak hayır getirir.“ (Buhârî, Edeb 77, no: 6117; Müslim, Îmân 60)

Kardeşimizden öyle sahneler duyuyoruz ki hicablı olduğu sanılan kadınlar tarafından yapılmış bu hareketleri kamera karşısında yapmaya **erkekler bile utanır**. Hayâ imandan bir şubedir; ve hayânın ilk kalesi

düştüğünde gerisi peş peşe gelir. İşte “utanmadıktan sonra dilediğini yap“ hadisinin manası budur: Hayâ perdesi yırtıldığında, insanı gûnahtan alıkoyacak iç fren ortadan kalkar.

4. Selefin Sözlere

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): Nûr sûresindeki “إِلَّا مَا طَهَّرَ مِنْهَا” (görünen kısmı hariç) ifadesini “**dış elbise**“ olarak tefsir etmiştir (Taberî; İbn Ebî Şeybe). Yani ona göre kadının teşhir edebileceği tek şey, örtüsünün kendisidir – edası, cilvesi, güzelliği değil.

Âişe (r.anhâ): Ensâr kadınlarını şöyle övmüştür:

يُرْحَمُ اللَّهُ نِسَاءَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُولَى، لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ: وَلِيَضْرِبَنَّ
بِجُرْهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ — شَقَقْنَ مِرْطَظَهُنَّ فَاخْتَمَرْنَ بِهَا

“Allah ilk muhâcir kadınlara rahmet etsin! 'Başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar' âyeti inince, **peştamallarını yırtıp onunla başlarını örttüler.**“ (Buhârî, Tefsîr, no: 4758; Ebû Dâvûd, no: 4102)

Onlar âyeti duyar duymaz, ellerindeki kumaşı yırtacak kadar hızlı itaat ettiler. Bugünkü manzara ile mukayese edin: Onlar örtüye koşuyordu; bugün bazıları örtünün içinden teşhire koşuyor.

Hasan-ı Basrî (rh.a.) ve seleften birçok imam, kadının sesini dahi yumuşatmasını (Ahzâb 32: **فَلَا تَخَصَّنَّ بِالْقَوْلِ** — “Sözü yumuşak/işveli söylemeyin”) fitne kapısı saymıştır. Söz yumuşatmak yasaksa, kameraya göz süzüp kalp yapmak, emoji atmak evleviyetle yasaktır. Elini gıdığının altına koyup pozlar vermek ya da hiç farkında değilmiş gibi artistlik çekimler yaptırmak kesinlikle caiz değildir. Yine sözlerini yumuşatarak son zamanlarda bazı yardım derneklerinin kadınlarını kullandıklarına şahid oluyor eda ile kamera karşısında helale haram karıştırmalarına şahid oluyoruz. Allah’u müstean.

İbn Teymiyye (rh.a.): “Kadının yabancı erkekler önünde zinetini izhar etmesi münker olduğu gibi, buna vesile olan her şey de münkerdir. Fitneye götüren kapılar kapatılır (sedd-i zerâi).“ (Mecmû'l-Fetâvâ, XV,

297-300 civarı; hicâb bahisleri) O, hicâbın maksadının **fitnenin kesilmesi** olduğunu vurgular; maksat ortadan kalkınca kumaşın tek başına koruyuculuğu kalmaz.

İbnü'l-Kayyim (rh.a.): et-Turuku'l-Hukmiyye'de şöyle der: “Veliyyü'l-emrin, kadınların süslenip püslenerek (mütecemmilât) dışarı çıkmalarına engel olması gerekir.. **Fitne kapılarını açmak, İslâm'a karşı işlenmiş bir cinayettir.** Kadınların erkeklerin bulunduğu yerlerde teşhiri, umumî fesadın en büyük sebeplerindendir.“ Bugün “erkeklerin bulunduğu yer“, milyonlarca erkeğin gezindiği Instagram keşfet sayfasıdır.

5. Sahâbiye ve Âlimelerin Hayatından Örnekler

Ümmü Hallâd'ın hayâsı

Oğlu şehit olan Ümmü Hallâd (r.anhâ), Rasûlullah'a (s.a.v.) oğlunu sormaya **peçeli (müntekibe)** olarak geldi. “Bu hâlde bile mi örtülüsün?” diye hayretle sorulunca şu ölümsüz cevabı verdi:

إِنَّ أَرْزَأَ ابْنِي فَلَنْ أَرْزَأَ حَيَّائِي

“Oğlumu kaybettiysem de hayâmı kaybetmedim.“ (Ebû Dâvûd, Cihâd, no: 2488 – senesinde zayıflık vardır; ancak mana, hayânın selef kadınlarındaki yerini göstermesi bakımından şahitlerle desteklenir)

Evladının şehadet haberini alırken bile örtüsünden taviz vermeyen bir annenin ümmetinden olan hanımların, “beğeni“ için kamera karşısında cilveleşmesi ne büyük bir tenakuzdur.

Fâtıma (r.anhâ) ve vefat sonrası dahi tesettür kaygısı

Esmâ bint Umeys (r.anhâ) anlatır: Fâtıma (r.anhâ), vefatından sonra cenazesinin üzerine örtülen bezin vücut hatlarını belli etmesinden rahatsızlık duyardı. Esmâ ona Habeşistan'da gördüğü, hurma dallarından yapılan **kubbe şeklindeki tabutu (na'ş)** tarif edince Fâtıma sevindi ve kendisi için böyle yapılmasını vasiyet etti (İbn Abdilberr, el-İstîâb; Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ, Fâtıma maddesi). **Ölümünden sonra bile bedeninin hatlarının görünmesini istemeyen** bir hanımefendi — Cennet kadınlarının efendisi — bize ölçüyü göstermektedir.

ÂiŖe (r.anhâ) ve Hz. Ömer'in kabri

ÂiŖe (r.anhâ) Ŗöyle demiŖtir: “Kendi odama (Rasûlullah ile babamın medfun olduğu yere) örtüsüz girerdim; 'biri kocam, biri babamdır' derdim. Fakat **Ömer defnedilince, Allah'a yemin olsun ki oraya ancak elbiselerimi sımsıkı örtünmüş olarak girdim; Ömer'den hayâ ederdim.**“ (Ahmed, Müsned, VI/202; Hâkim, Müstedrek – sahîh)

ÂiŖe'nin gözyaŖları ve Sevde'nin cevabı

Kurtubî, Sa'lebî'den nakleder: ÂiŖe (r.anhâ) “Evlerinizde oturun” âyetini okuduğunda **baŖörtüsü ıslanıncaya kadar ağlardı.** (el-Câmi', Ahzâb 33) Âyetin bizzat muhatabı olan annemiz, âyeti iŖte bu ağırlıkla taŖırdı.

Sevde bint Zem'a (r.anhâ)'ya “Kız kardeŖlerin gibi neden hacca ve umreye gitmiyorsun?” diye sorulduğunda cevabı Ŗu olmuŖtur: **“Ben hakkımı da umremi de yaptım; Allah bana evimde oturmamı emretti.”** Râvi der ki: Vallahi, cenazesi çıkarılıncaya kadar odasının kapısından dıŖarı çıkmadı. (Kurtubî, el-Câmi', Ahzâb 33) Aynı ahdi Zeyneb bint CahŖ (r.anhâ) ile birlikte vermiŖlerdi: Vedâ Haccı yılında Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarına **“Bundan sonra artık hasırlarınızın üzerinde oturunuz”** buyurunca, diğerk anneler hacca devam ettiği hâlde bu ikisi “Vallahi, bunu duyduktan sonra hiçbir binek bizi yerimizden kıınılдатamaz” demiŖ ve vefatlarına dek hacca çıkmamıŖlardır. (Ahmed, Müsned; Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr, Ahzâb 33)

Bu menkıbenin bugüne bakan yüzü Ŗudur: Sevde annemiz, **nafile hac ve umre sevabını dahi** âyetin emrine sarılmaya feda etmiŖtir. İbadet için bile çıkmayan bir anlayıŖın ümmetinde, “sevap için, davet için yayındayım” gerekçesiyle kameraya çıkmamanın tutarlılığı yoktur; davetin meŖru yolları (yazı, perde arkası ses düzeni, kadınlara mahsus mecralar) dururken teŖhirli yol seçilemez.

Âişe annemizin şu sözü ise meselenin istikametini gösterir: “**Rasûlullah (s.a.v.), kadınların (kendisinden sonra) ihdas ettiklerini görseydi, isrâiloğulları kadınlarının men edildiği gibi onları mescidlerden men ederdi.**” (Buhârî, no: 869; Müslim, no: 445) Annemizin tepki gösterdiği şey, kendi asrının küçük gevşemeleriydi. Seyyid Kutub'un sorusu yerindedir: Onların yaptıkları, bugün gördüklerimizle karşılaştırıldığında bir önem taşır mı? Mescide gidişteki gevşeme bile bu tepkiyi çekiyorsa, kameraya endamdöktüren yayınların hükmünü kıyaslamak zor olmasa gerekir.

Kabirdeki bir insandan dahi hayâ eden bir annenin yolunda olduğunu söyleyen hanımların, canlı yayında binlerce yabancı erkekten hayâ etmemesi düşündürücüdür.

Zaruret ölçüsü ve “dikkat çekmeme“ prensibi

Selef kadınlarının sokakla ilişkisi **zaruret ve ihtiyaç** ölçüsüne bağlıydı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

قَدْ أُذِنَ لَكُنَّ أَنْ تَخْرُجْنَ لِحَاجَتِكُنَّ

“İhtiyaçlarınız için dışarı çıkmanıza izin verilmiştir.“ (Buhârî, Tefsîr, no: 4795; Müslim, Selâm 18)

Dikkat: İzin, **ihitiyaç** içindir — teşhir için değil. Ve çıktıklarında da ölçü şuydu:

وَلِيَخْرُجْنَ تَفِلَاتٍ

“(Kadınlar mescide) süssüz ve kokusuz (tefilât) olarak çıksınlar.“ (Ebû Dâvûd, Salât 53, no: 565; Ahmed, Müsned II/438 — sahîh)

Hatta koku sürünerek dikkat çekmek dahi ağır bir dille yasaklanmıştır:

أَيُّ امْرَأَةٍ اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ عَلَى قَوْمٍ لِيَجِدُوا مِنْ رِيحِهَا فِيهَا زَانِيَةٌ

“Hangi kadın koku sürünüp de kokusunu duysunlar diye bir topluluğun yanından geçerse, o zâniye (zina etmiş)dir.“ (Nesâî, Zîne 35, no: 5126; Ahmed, Müsned – hasen)

Kokusuyla dahi dikkat çekmesi yasaklanan kadının, kamerayla, filtreyle, cilveli hareketlerle **kasıtlı olarak** dikkat çekmesi nasıl değerlendirilir? Cevap açıktır.

Allah Teâlâ, evlenme ümidi kalmamış **yaşlı kadınlar** hakkında bile şöyle buyurur:

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْنَّ جُنَاحٌ
أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ

“Evlenme ümidi kalmamış yaşlı kadınların, **ziynetlerini teşhir etmeksizin** dış elbiselerini bırakmalarında günah yoktur. Bununla birlikte **iffetli davranmaları (örtünmeleri) kendileri için daha hayırlıdır.**“ (en-Nûr 24/60)

Bu âyette iki muazzam delil vardır: (1) Ruhsat verilen yaşlı kadına bile **“müteberricât olmaksızın“** kaydı konmuştur – demek ki teberrec her yaşta haramdır. (2) Yaşlı kadına bile örtünme “daha hayırlı“ gösterilmişse, **genç kadının teşhiri evleviyetle** (öncelikli olarak) yasaktır.

Selef kadınlarının bu hassasiyetine dair nasihat kitaplarında şu menkıbe nakledilir: **Genç hanımlar zaruretten sokağa çıkmak zorunda kaldıklarında, dışarıdan bakanlara genç ve cazip görünmemek için sırtlarına yastık koyup kambur bir yaşlı görünümüyle çıkarılmış.** (Bu menkıbenin sahih bir isnadını tespit edemedik; vaaz ve terğîb kitaplarında nakledilegelmiştir. Ancak **taşıdığı prensip** – yukarıdaki

tefilât hadisi, koku hadisi ve Nûr 60 âyetiyle – sahih delillerle sabittir: Mü'mine kadının ölçüsü dikkat çekmemek, hatta cazibesini bilinçli olarak gizlemektir.)

İşte iki zihniyet arasındaki uçurum: **Onlar zaruretten çıkarken bile cazibeyi gizlemenin yolunu arıyordu; bugün bazıları zaruret yokken, evinin mahremiyetinden kamerayla cazibe üretiyor.**

İlim tarihinin muhaddise hanımları

İslâm tarihi, binlerce **âlime ve muhaddise** kaydetmiştir: Kerîme el-Merveziyye (Sahîh-i Buhârî'nin en meşhur râviyelerinden), Fâtıma bint Sa'd el-Hayr, Zeyneb bint el-Kemâl (yüzlerce kitabın icâzetli râviyesi), Âişe bint Abdilhâdî (İbn Hacer'in hocalarından)... Bu hanımlar ilim meclislerinde perde arkasından hadis rivayet eder, yüzlerce talebe yetiştirirlerdi. **Tarihe geçmeleri için teşhire ihtiyaçları olmadı; ilimleri, iffetleri ve hayâları onları ölümsüzleştirdi.** İbn Hacer, Sehâvî gibi imamların hocaları arasında onlarca hanım vardır – ve hiçbirinin “görünürlük“ derdi olmamıştır.

Fazilet, yabancının da şahitlik ettiği: Batılı seyyahların gözüyle

Önce kendi âlim-seyyahımızı dinleyelim. Endülüslü fakih İbnü'l-Arabî (rh.a.) der ki: **“Yaklaşık bin kasabaya girip çıktım; Nablus hanımlarından daha iffetlisini görmedim.”** Orada kaldığı süre boyunca cuma günü dışında yolda tek bir kadın görmediğini; hanımların cuma namazına çıkıp mescidi doldurduklarını, namaz biter bitmez evlerine döndüklerini ve bir sonraki cumaya kadar hiçbirine gözünün ilişmediğini anlatır. Mescid-i Aksâ'da ise şehit düşünceye kadar itikâf yerlerinden çıkmayan kadınlar gördüğünü ekler. (Kurtubî, el-Câmi', Ahzâb 33 tefsiri içinde)

Bu ümmetin kadınlarının hâli, sadece kendi kaynaklarımızda değil, **bize hayran kalan yabancıların kayıtlarında** da mahfuzdur. Birkaç asır öncesine kadar İslâm beldelerini gezen Batılı diplomat ve seyyahların ittifakla kaydettiği manzara şudur:

J. David Porter (İngiliz diplomat), Müslüman erkeğin sokakta bir kadına rastladığında sanki bakmak yasakmış gibi başını çevirdiğini; küstahça davranan bir kadının Türklerde ilgi değil, ancak nefret uyandırdığını gözlemlemiştir. Bu, **Nûr sûresi 30. âyetin** (“Mü'min erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar“) kâğıt üzerinde değil, **sokakta yaşayan tefsiridir**.

Lady Elizabeth Craven (18. yüzyıl sonu), gördükleri karşısında Türklerin kadınlara muamelesinin bütün milletlere örnek olması gerektiği hükmüne varmıştır.

Ogier Ghiselin de Busbecq (Avusturya'nın İstanbul elçisi), kadın iffetine Türkler kadar önem veren başka hiçbir millet görmediğini kaydetmiştir.

William Lithgow (İskoç seyyah), Osmanlı kadınının **zaruret olmadıkça sokağa çıkmamayı tercih ettiğini**, çıktığında refakatle çıktığını ve sokakta bir erkekle konuşmasının son derece ender görüldüğünü yazmıştır. — Dikkat: Seleften naklettiğimiz “zaruret ölçüsü“, asırlar sonra Osmanlı'da hâlâ yaşamaktadır.

Dorina L. Neave (İngiliz yazar), toplumun kadınların açık gezmesine şiddetle tepki gösterdiğini, aile dışından erkeklerle konuşmanın yasak sayıldığını nakleder.

A. Brayer (Fransız yazar) ise işin kaynağını doğru teşhis etmiştir: Bu ahlakın sebebi örf değil, **Kur'ân'ın kadınlara evlerinde oturmayı ve örtülü çıkmayı emretmesidir** — yani bizzat Ahzâb 33'tür.

Jean du Mont (Fransız seyyah, 1690-91) en çarpıcı misali verir: Aynı evde yıllarca çalışan erkek hizmetkârların, **evin hanımının yüzünü hiç görmeden** yaşaması Osmanlı toplumunda olağan bir âdâb kaidesiydi.

(Nakiller için bkz. “Osmanlı Kadınında İffet ve Hayâ“, Somuncu Baba Dergisi – somuncubaba.net)

Şimdi hesap edelim: **Üç yüz yıl önce düşman gözlerin bile hayranlıkla kaydettiği bu toplumdaki, çarşafın altından kameraya kalp işareti yapılan bugüne nasıl gelindi?** Bu mesafe “özgürleşme“ değil, Ahzâb 33'ün haber verdiği **cahiliye teberrücüne geri dönüştür**. Cahiliye bir tarih dilimi değil, bir hâldir; terk edildiği kapıdan geri gelebilir. Ve ibretlik olan şudur: Dün bizim iffetimize hayran olan Batı, bugün bize kendi teberrücünü ihraç etmekte; biz de onu “tesettürlü versiyonuyla“ ithal etmekteyiz. Seyyid Kutub'un ifadesiyle cahiliye, zaman içindeki belli bir dönem değil; **belli bir hayat düşüncesi ve toplumsal durumdur** – herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde yeniden ortaya çıkabilir. (Fî Zılâli'l-Kur'ân, Ahzâb 33)

6. Dijital Teberrüc: Ekran, Yeni Sokaktır

Şu hakikat iyi anlaşılmalıdır: **Story atmak, evden çıkmaktır**. Hatta daha ötesidir:

Sokakta kadını en fazla birkaç yüz kişi görür; **ekranda** binler, on binler görür.

Sokaktaki bakış geçicidir; **ekrandaki görüntü kaydedilir, büyütülür, yavaşlatılır, ekran görüntüsü alınır**. Kadın o görüntünün nereye gittiğini asla bilemez.

Sokakta filtre yoktur; ekranda kadın **kendini kasıtlı olarak güzelleştirip** arz eder — emojilerle süsler, bu, teberrücün bilinçli hâlidir.

Kalp işareti yapmak, like işareti yapmak, göz süzmek, işveli konuşmak; Nûr 31'deki “ayak vurma“ yasağının ve Ahzâb 32'deki “sözü yumuşatma“ yasağının dijital karşılığıdır.

Buna “**dijital teberrüc**“ demek yanlış olmaz: Cahiliye açılması, kumaşın azlığıyla değil, **kendini erkeklerin beğenisine sunma kastiyle** tanımlanır. Çarşaf giyip kameraya kalp yapan hanım, farkında olmadan cahiliye teberrücünün dijital formunu icra etmektedir.

Sesin teberrücü: İşveli konuşma ve sevimlilik gösterileri

Bu fitnenin bir boyutu da **sestir**. Bazı hanımlar peçeli olmalarına rağmen videolarında sesini inceltip yumuşatarak konuşmakta; bazıları da dudak büzme, göz kırpma, “sevimlilik“ jest ve mimiklerini destekleyen emojilerle içerik üretmektedir. Allah Teâlâ bu konuda — hem de kadınların en temizi olan Peygamber hanımlarına hitaben — şöyle buyurur:

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَحْضَعْنَ
بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقَلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا

“Ey Peygamber hanımları! Siz kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer takvâli iseniz, **sözü yumuşatıp işveli söylemeyin; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide (tamaha) kapılır.** Ma'rûf (ciddi, ölçülü) bir söz söyleyin.“ (el-Ahzâb 33/32)

Bu âyetten çıkan dersler:

“**Huduu' bi'l-kavl**“ (sözü yumuşatmak): Müfessirler bunu, kadının yabancı erkeklerle konuşurken sesini inceltmesi, nazlandırması, cilveli bir ton kullanması olarak açıklamıştır (İbn Kesîr, Tefsîr; Kurtubî, el-Câmi'). Kadının sesinin bizatihi avret olup olmadığı fukahâ arasında ihtilaflıdır (bkz. aşağıdaki fikhî tahlil); fakat **edâlı, işveli, yumuşatılmış sesin haramlığında ihtilaf yoktur.** Kurtubî bu âyetin tefsirinde çarpıcı bir tarihî nota yer verir: Cahiliye Arap kadınları içinde, erkeklerle konuşurken sözünü yumuşatıp edâ katanlar, **hakkında şüpheye düşülen, iyi düşünülmeyen kadınlardı;** Allah, Peygamber hanımlarının bunlara benzemesini yasaklamıştır. Demek ki bu nevi konuşma, cahiliye toplumunda bile iffetli kadının değil, töhmetli kadının alâmetiydi. Kurtubî devamla, âyetin emrettiği üslubu da tanımlar: Söz **kat'î (kesin / sert), net ve kalbe işlemeyecek şekilde** olmalıdır. (el-Câmi', Ahzâb 32 tefsiri) Diğer müfessirler de aynı çizgidedir. Süddî'ye göre huduu', **sesi incelterek konuşmaktır** (Suyûtî, ed-Dürri'l-Mensûr, Ahzâb 32). Ebussuud Efendi âyetin emrini, şüphe ve kötü umuttan son derece uzak, **gayet ciddi ve sert bir ton ile** konuşmak diye açıklar (İrşâdü'l-Akli's-Selîm). İbnü'l-Cevzî ise ölçüyü iyice netleştirir: Kadından istenen, **sesini kalınlaştırması ve kaba konuşmasıdır;** “çünkü o zaman şüphe,

tamamından daha uzak olur.” (Zâdü'l-Mesîr, Ahzâb 32) Yukarıda üçüncü kayıt olarak zikrettiğimiz “sesi kalınlaştırma” ölçüsünün kaynağı işte budur.

Hitap, **Peygamber hanımlarınadır** — yani en takvâli, en yaşlı, hakkında en az fitne ihtimali olan kadınlara. Müminlerin anneleri sayılan ve kimsenin evlenme ihtimali olmayan kadınlara... Peki peygamberin hanımlarından bile bu isteniyorsa başkalarının kalbinin meyletmesi mümkün olan kadınların hükmü daha da evladır... Onlara bu emredilmişse, genç bir hanımın binlerce erkeğin izlediği videoda cilveli konuşması evleviyetle yasaktır. Kurtubi bu ayet için şöyle demiştir: **“Hitab her ne kadar Peygamber (s.a.v.)'ın hanımlarına yönelik ise de, mana itibariyle diğer hanımlar da bu hitabın kapsamına girmektedir. Bütün hanımları kapsayan bir delilin varid olmaması halinde bu böyle olmakla birlikte, esasen şariat hanımların evlerinde kalmalarını emreden ve zaruret olmadıkça dışarı çıkmaktan uzak durmayı belirten hükümlerle dolup taşmaktadır.”** (Ahzab 33.ayet EL Cami Fi Ahkamil Kur'an 14. Cilt 97.s)

Kapsam hususunda müfessirler ittifak hâindedir. Ebu'l-Leys es-Semerkandî: **“Bu emir sadece Peygamber'in hanımlarına mahsus değil, onların şahsında mü'mine kadınların hepsine mahsustur.”** (Tefsîru'l-Kur'ân, Ahzâb 32) İbn Kesîr ise evleviyet noktasını yakalar: Ölene dek başkasıyla evlenmeleri ebediyen yasak olan, nefislerin kendilerine meyletmesi en uzak ihtimal olan müminlerin anneleri hakkında hüküm buysa, diğer kadınlar için durum ne olur? Ve ekler: Kadınlar yabancılara, **kocalarına seslendikleri gibi seslenmeyeceklerdir.** (Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, Ahzâb 32) Yani kadının ev içindeki, kadın kadına konuştuğu üslup, yabancı erkeğin işiteceği hiçbir mecraya taşınamaz; canlı yayın ise bu mecraların en genişidir.

Âyet illetini de bildirir: **“Kalbinde hastalık olan tamaha kapılır.”** Sosyal medyada o videoyu izleyenler arasında kalbinde hastalık olan binlerce kişi vardır ve kadın bunların kim olduğunu asla bilemez. Yorumlara, DM kutularına düşen mesajlar bunun ispatıdır. Kurtubî, buradaki “hastalık”ın ne olduğu hususunda İkrime'nin açıklamasını tercih eder: Hastalık münafıklık değil, **kötülüğe kapı aralama, fısk ve fücur arzusudur.** Bu tercih, tehlikenin kapsamını gösterir: Tamaha kapılacak olan yalnız münafıklar gibi dar bir zümre değil, kalbinde şehvet arzusu taşıyan herhangi bir erkektir — ki ekran başındaki kalabalıkta bunlardan binlercesi vardır.

Dudak büzme, göz süzme şöyle dursun her tür sevimlilik, jest ve incelmeye hareketi de aynı hükmün kapsamına girer. Çünkü bunlar sözün değil **bedenin “huduu'udur”** — aynı tamahı, aynı fitneyi doğurur. Emojiler de bunun gibidir. Müslim'deki hadiste geçen **“mümîlât”** (erkekleri kendine meylettirenler) vasfı, tam olarak bu davranışları kapsar. Nitekim Süddî ve başkaları huduu'u tefsir ederken doğrudan mimiklere işaret etmiştir: **“Erkeklerle konuşurken ağzınızı ve yüzünüzü eğip bükmeyin.”** (İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, Ahzâb 32) On dört asır önceki bu tarif, bugünkü “sevimli mimik” çekimlerinin ta kendisidir. Seyyid Kutub da çerçeveyi çizer: Yabancı erkekle kadın arasında **nağmeli ve imalı konuşma, şakalaşma, eğlenme, tatlı tatlı sohbet ve mizah** olmamalıdır. (Fî Zılâli'l-Kur'ân, Ahzâb 32)

Ölçüyü âyet kendisi vermiştir: **قَوْلًا مَّعْرُوفًا** — ciddi, vakarlı, ölçülü söz. Sahâbe hanımları Rasûlullah'a (s.a.v.) en mahrem fikhî meseleleri dahi sorarlardı — ama ciddiyetle ve ihtiyaç kadar. Fahrüddîn er-Râzî “kavlen ma'rûfâ”yı tam bu ölçüyle tefsir eder: **“Allah'ı zikir veya lüzumu kadar konuşma kabilinden söz söyleyin; ihtiyaç hâlinde matlub olan sadece budur.”** (Mefâtîhu'l-Gayb, Ahzâb 32)

Fıkhî tahlil: Kadının sesi meselesi

Fukahânın bu meselede iki görüşü vardır; fakat görüleceği üzere **ikisinin ittifak ettiği zemin bile** sosyal medyadaki manzarayı mahkûm etmeye yeter.

Birinci görüş — Ses bizatihi avrettir: Şâfiî fukahâsından İbn Hacer el-Heytemî şöyle der: “İster câriye ister hür kadın olsun, ister fitne endişesi bulunsun ister bulunmasın, yabancı kadının sesi nâmahremdir; Şâfiîlikte üstün olan görüş budur.” (Keşfü'r-Ruâ' an Muharremâti'l-Lehv ve's-Semâ', s. 26). Kadı Ebû Tayyib daha da ileri giderek perde arkasından dahi kadın sesi dinlemenin haram olduğunu söylemiştir. Bu görüş sahipleri Nûr 31'deki halhal âyetini delil getirir: **Halhal sesi bile yasaklanmışsa, kadının kendi sesini yabancı erkeklere duyurması evleviyetle yasaktır** (el-Cezîrî, el-Fıkhü ale'l-Mezâhibi'l-Erbaa, V/53). Kurtubî de hicâb âyetinin (Ahzâb 53) tefsirinde bu safta durur: Diğer mü'min hanımlar da hükmün kapsamındadır; çünkü şeriatın esasları **“kadının bedeni ve sesi ile tamamen avret olduğunu”** ortaya koymaktadır; perde ancak şahitlik veya hastalık sorusu gibi bir ihtiyaç hâlinde ve o kadar açılabilir. (el-Câmi', Ahzâb 53 tefsiri)

İkinci görüş — Ses avret değildir, fakat alimler buna ihtiyat koymuşlardır: Hanefî muhakkiklerinden İbn Âbidîn şöyle der: “Tercih edilen görüşe göre kadının sesi avret değildir. Fakat zekâsı kıt olanlar zannetmesin ki bununla kadının serbestçe konuşmasını kastediyoruz. **İhtiyaç hâlinde** yabancı erkeklerle konuşmasına cevaz veriyoruz. Kadınların yüksek sesle konuşmalarını, seslerini uzatmalarını, **yumuşatmalarını ve nağmeli okumalarını** caiz görmüyoruz; çünkü bunlarda erkekleri kendilerine meylettirmek ve şehvetlerini tahrik etmek vardır. **Kadının ezan okuması da bundan dolayı caiz olmamıştır.**“ (Reddü'l-Muhtâr, I/272)

Görüldüğü gibi “ses avret değildir“ diyen görüş dahi cevazı üç kayda bağlamıştır: **(1) İhtiyaç (zaruret) bulunacak, (2) ihtiyaç kadar olacak, (nitekim zaruretler zaruret miktarınca takdir edilir) (3) ciddi ve vakarlı olacak (sesini kalınlaştıracak)**. Alışveriş, mahkemede şahitlik, fetva sorma gibi durumlar bu kapsamdadır (Sâbûnî, Tefsîru Âyâtî'l-Ahkâm, II/167 – “sesini yükseltmek **zorunda kalır**“ ifadesine dikkat: illet zarurettir).

Kurtubî, İbn Abbas'ın açıklaması bağlamında hükmün çerçevesini daha da netleştirir: Kadın, yabancılarla **ve hatta sıhrî hısımlığı sebebiyle kendisine haram olanlarla (kayınbirader, enişte gibi)** konuşurken dahi sesini yükseltmeden ve yumuşatmadan konuşur; **“çünkü kadın sesini kısmakla emrolunmuştur.”** (el-Câmi', Ahzâb 32 tefsiri) Bu ibare iki kapıyı birden kapatır: Birincisi, “yayınımı zaten tanıdıklar, akrabalar izliyor” mazereti düşer – hüküm sıhrî hısımları bile kapsıyorsa, tanıdık-yabancı ayrımı hiç kalmaz. İkincisi, “sesini kısma” emri, ezan ve telbiye bahsinde tespit ettiğimiz asıl illeti (i'smâ' – sesin kasten duyurulması) tefsir diliyle teyit eder: Yayın yapmak, sesi kısmanın tam zıddı, teknolojiyle yükseltilmiş hâlidir.

Ezan kıyası: İlzâmî delil

Mesele en net şuradan anlaşılır: **Kadının ezan okuması dört mezhepte de caiz değildir**. Peki ezan nedir? İçinde tek kelime dünya kelâmı olmayan, baştan sona tevhid ve salât çağrısı olan bir zikirdir. Buna rağmen caiz görülmemiştir. Peki illet nedir? Dikkat: illet nağme değildir; çünkü ezan nağmesiz, düz bir sesle de okunabilir – yasak yine kalkmaz. İbn Kudâme illeti açıkça bildirir: “Kadınlara ezan ve ikamet yoktur; çünkü ezan sesi yükseltmek için meşru kılınmıştır, kadına ise sesini yükseltmek meşru kılınmamıştır.” (el-Muğnî, ezan bahsi) Demek ki asıl illet, kadın sesinin kasten yabancı erkeklere duyurulmasıdır (i'smâ'); nağme ve işve ise bu haramlığı katlayan ikinci illettir (Ahzâb 32'deki huduu' yasağının konusu budur). Nitekim aynı illet hacda da işler: Kadın

telbiyeyi kısık sesle getirir — telbiyede nağme yoktur, buna rağmen ses kısılır. Bu illet tespiti bir kaçış kapısını da kapatır: “Ben videoda nağmesiz, düz konuşuyorum” diyen de hükmün kapsamındadır; çünkü düz sesle zikir bile erkeklere duyurulamıyorsa, düz sesle sohbet hiç duyurulamaz. Nağmeli ve cilveli olanı ise iki illeti birden taşıdığından iki kat haramdır.

Şimdi soralım: **Ezan — yani zikrin en şereflişi — kadının sesiyle ilan edilemiyorsa; sosyal medyada boş sözlerin, gülüşmelerin, cilveli sohbetlerin binlerce erkeğe duyurulması nasıl caiz olur?** Zikir caiz değilse, mâlâyâni evleviyetle caiz değildir. Bu, kıyasın en kuvvetli türü olan **kıyas-ı evlâdır**.

Aynı illet namaz ahkâmında da görülür: İmam yanıldığında cemaatteki erkek “sübhânallah“ der; kadına ise **el çırpması** emredilmiştir:

التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ

“Tesbih (sübhânallah demek) erkekler içindir; el çırpma kadınlar içindir.“ (Buhârî, Amel fi's-Salât 5, no: 1203; Müslim, Salât 106, no: 422)

İbnü'l-Hümâm (Fethu'l-Kadîr) bundan şu neticeyi çıkarır: Namaz gibi bir ibadet içinde, “sübhânallah“ gibi bir zikir için bile kadının sesi yerine el çırpması tercih edilmişse, bu, Şâri'in (yani hüküm koyucu Yüce Allah'ın) kadın sesinin yabancı erkeklere duyurulmasını **ibadet ortamında dahi hoş görmediğini** gösterir.

Kurtubî'nin şu tespiti ise âdeta bugünkü videolar için söylenmiştir: **“Kadının nağmeli sesini dinlemekten doğan fitne, bedeninin güzelliğine bakmaktan doğan fitneden daha çabuk zuhur eder.”** Çünkü göz kapatılabilir; ama kulağa dolan edâlı ses, kalbe doğrudan işler.

Hicâb âyeti: Perde arkası ölçüsü

وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ

“Onlardan (Peygamber hanımlarından) bir şey istediğinizde, **perde arkasından** isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz hem onların kalpleri için daha temizdir.“ (el-Ahzâb 33/53)

Âyet iki muazzam ders verir: (1) Muhatap, **sahâbe ile Peygamber hanımlarıdır** — insanlığın kalbi en temiz iki topluluğu. Onlara bile perde emredilmişse, kalplerin bu kadar hastalandığı bir çağda ölçü gevşemez, sıkılaştır. (2) İlet bizzat âyette bildirilmiştir: “**Kalpleriniz için daha temizdir.**“ Hüküm sadece kadını değil, erkeğin kalbini de korumak içindir. Kamera, perdenin tam zıddıdır: Perde ile kaldırılmak istenen ne varsa, kamera onu geri getirir — hem de yakınlaştırma, kaydetme ve tekrar izleme imkânıyla.

Âyetteki “metâ” (istenebilecek şey) lafzının umumîliği de mühimdir: Kurtubî'ye göre bu lafız; kap kacak dâhil, dinî ve dünyevî bütün ihtiyaçları kapsar. Yani sahâbe, müminlerin annelerinden **bir tencereyi bile perde arkasından isterdi.** Zarurî eşyada ölçü buysa; muhabbet, latifeleşme, şakalaşma ve lâubâlî “sohbet yayınları” düşünülemez bile.

Fahruddîn er-Râzî, âyetin “kalpleriniz için daha temizdir” illetini göz-kalp ilişkisiyle açar: “**Göz, kalbin penceresidir; göz görmezse kalp arzu duymaz.**” (Mefâtihu'l-Gayb, Ahzâb 53) Kamera ise bu pencereyi sonuna kadar açan alettir: Perde tek pencereyi kapatırken, yayın milyonlarca pencereyi birden açar.

Âyetin nüzul kıssası da mânidardır: Zeyneb (r.anhâ) ile düğün ziyafetinde misafirler oturmuş sohbete dalmışken, evin gelini köşede **yüzünü duvara dönmüş** bekliyordu; hicâb âyeti bu edep zemininde

nazil oldu. (Buhârî, no: 4791 bağlamındaki rivayetler) Demek ki perde emri inmeden önce bile, iffet ehli kadının fitratı erkekler meclisinde görünmemek üzerine kuruluydu.

Netice: Ses avrettir diyene göre hüküm zaten açıktır. Ses avret değildir diyene göre ise cevaz; ihtiyaç, ihtiyaç miktarı ve vakar/sesi her tür cazibeden arındırmak için tonunu bile kalınlaştırma kayıtlarına bağlıdır. Sosyal medyadaki cilveli story ve videolar bu üç kaydın **üçünü birden** ihlal eder: İhtiyaç yoktur, miktar sınırsızdır, vakar terk edilmiştir. Dolayısıyla mesele ihtilafli bir alan değil, **iki görüşün de ittifakla haram saydığı** bir alandır. İhtiyatlı ve takvâya uygun olan ise, hanımların dijital içeriklerde seslerini hiç yayınlamamaları; ilmi yazıyla, sesli ise kadınlara mahsus kapalı mecralarda paylaşmalarıdır.

7. Şefkatle Nasihat: Kınamadan Islaha

Bu kardeşlerimize yaklaşırken şu edeplere riayet edilmelidir:

Tekfir ve tahkir yok. Bu hanımlar örtüyü seçmiş, yolun yarısını gelmiş kardeşlerimizdir. Hedef, örtünün ruhunu hatırlatmaktır. “Mü'min, mü'minin aynasıdır.” (Ebû Dâvûd, no: 4918)

Sebebi anlamak: Çoğu zaman bu davranışın arkasında kötü niyet değil; sosyal medya kültürünün normalleşmesi, görünürlük baskısı ve bilgisizlik vardır. Nasihat, bu cehaleti gidermeye yönelik olmalıdır.

Bu baskının bir de fikrî kaynağı vardır: Kadının değerini görünürlikle, beğeni sayısı ve erkeğin alanına öykünmekle ölçen modern söylem. Bu söylem, tesettürlü hanımlara da “ekranda var ol, yoksa yoksun” diye fısıldamaktadır. İslâm bu denklemin kökünden reddeder:

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا
اَكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اَكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ

“Allah'ın kiminizi kiminize üstün kıldığı şeylere tamah etmeyin. Erkekler kazandıklarından bir pay, kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. Allah'tan, O'nun fazlını isteyin.” (en-Nisâ 4/32) Âyetin nüzul sebebi, meselemizin ta kendisidir: Ümmü Seleme (r.anhâ) “Erkekler cihad ediyor, biz edemiyoruz; mirastan da erkeğin payının yarısını alıyoruz” deyince bu âyet nazil olmuştur. (Tirmizî, Tefsîr, no: 3022) Yani bir sahâbiye – hem de annelerimizden biri – erkeğin alanına imrendi; Allah onu yasaklamadı, azarlamadı, **kendi alanınınocrine yönlendirdi:** “Size de kazandığınızdan pay var; fazlı Benden isteyin.” Kadının izzeti, erkeğin sahasında görünmekte değil, kendi kulluk sahasının kazancındadır. Ekranda “var olma” yarışı, Ümmü Seleme'ye verilen bu ilâhî cevabı hiç duymamış olmanın ürünüdür; nasihat eden kişi karşısındaki hanıma yasağı değil, önce **bu âyetin açtığı ecir kapısını** göstermelidir.

Alternatif göstermek: Hanımların dijitalde var olmasının meşru yolları anlatılmalı: Yüz göstermeden ilim paylaşımı, yazılı içerik, seslendirmesiz görsel tasarım, kadınlara özel kapalı gruplar. Rasûlullah'ın (s.a.v.) hanımlara **ayrı ders günü** tahsis etmesi (Buhârî, no: 101) buna asıldır: Kadının ilim alması-vermesi meşrudur; teşhir meşru değildir. Evde kalmanın içeriğini de bizzat Kur'ân doldurur: **“Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti hatırlayın.”** (el-Ahzâb 33/34) Ev, atalet mekânı değil; ilim, zikir ve hikmet medresesidir – hanım sahâbiler ve muhaddise âlimeler bu medresenin mezunlarıdır.

Erkeklerle de hitap: Bu içerikleri izleyen, beğenen, yorum yapan erkekler de gözlerini haramdan sakınmakla emrolunmuştur: **قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ بَعْضُوا مِن أَبْصَارِهِمْ** – “Mü'min erkeklere söyle, gözlerini (haramdan) sakınsınlar.“ (en-Nûr 24/30). Âyet önce erkeklere hitap etmiştir; talep olmasa arz azalır. Meselenin erkeklere bakan bir yüzü daha vardır: **gayret (kıskançlık)**. Hasan-ı Basrî, hilâfet asrında bile “Size ne oluyor ki kadınlarımızın erkekler arasında gezinmesine razı oluyorsunuz?” diye sitem ederdi. İbn Atiyye'nin tespitiyle şeriatten önce kâfirlerin kıskançlıkları yoktu; kadınının teşhirinden rahatsız olmamak cahiliye ahlâkıdır. (Kurtubî, el-Câmi', Ahzâb 33) Peçeli de olsa hanımının kamera önünde binlerce erkeğin beğenisine sunulmasından rahatsızlık duymayan bir koca yahut baba, farkında olmadan bu cahiliye ahlâkıyla ahlâklanmıştır; hâlbuki mü'min erkeğin gayreti, ailesinin iffet perdesidir. Bu gayretin çağrısı devlet katından da yapılmıştır: Ali (r.a.) hilâfeti döneminde halka şöyle seslenmiştir: “İşittiğime göre kadınlarınız çarşı ve pazarlarda erkeklerin arasında gezip dolaşmış. Sizde kıskançlık duygusu yok mu? Şunu bilin ki **kıskanmayan kimsede hayır yoktur.**” (Kenzü'l-Ummâl, II/161; Kandehevî, Hayâtü's-Sahâbe, III/276) Gayret(yani kıskanma), kültürel bir huy da değildir; Allah'ın sıfatlarındandır. Sa'd b. Ubâde “Hanımının yanında yabancı bir adam görsem kılıcımın keskin tarafıyla vururum” deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Sa'd'ın kıskançlığına mı şaşıyorsunuz? **Vallahi ben**

ondan daha kiskancım; Allah da benden daha kiskançtır.” (Buhârî, no: 7416; Müslim, no: 1499) Ve Allah'ın gayretinin ne olduğunu da bizzat tarif etmiştir: “Allah'ın gayreti (kiskanması), mü'minin Allah'ın haram kıldığı şeyi işlemesidir.” (Buhârî, no: 5223; Müslim, no: 2761) Ailesinin teşhirine kayıtsız kalan kişi, yalnız bir fazileti değil, ilâhî bir sıfatın kulundaki yansımasını yitirmiştir.

8. Mesuliyet Zinciri: Ana-Babaya, Ağabey-Ablaya ve Davetçilere Nasihat

Dijital teberrüc kalıcıdır: Seyyie-i câriye tehlikesi

Buraya kadar dijital teberrücü tarif ettik: Kadının kendini — görüntü, ses, edâ ve mimik yoluyla — yabancı erkeklerin beğenisine kasten arz etmesinin ekran üzerinden gerçekleşen biçimi. Bu bölümü kapatmadan, onu sokak teberrücünden **daha ağır** kılan hakikati koymak gerekir: Sokaktaki teberrüc geçicidir, biter; dijital teberrüc ise kayıttır, **kalır ve çalışmaya devam eder.**

وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ

“Biz, onların önden gönderdiklerini de **bıraktıkları izleri (âsârlarını)** de yazarız.” (Yâsîn 36/12) Müfessirler “âsâr”ı, kişi öldükten veya işi bittikten sonra da etkisi devam eden ameller diye açıklamıştır — hayırda sadaka-i câriye, şerde ise açılan kötü çığır. Dijital ayak izi, bu âyetin çağımızdaki en somut karşılığıdır: Yayın kapanır, fakat “iz” sunucularda, ekran kayıtlarında, başkalarının arşivlerinde yaşamaya devam eder.

مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ

“Kim İslâm'da kötü bir çığır açarsa, onun günahı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin günahı ona yazılır.” (Müslim, Zekât 69, no: 1017) Sadaka-i câriyenin bir de karşıtı vardır: **seyyie-i câriye — akıp giden günah.** Cilveli bir video, sahibi tevbe edip silse dahi indirilen kopyalarıyla izlenmeye; başka genç kızlara “örnek” olmaya devam edebilir. Onu taklit eden her hesabın vebalinden bir pay, çığırını açana döner. Sokakta işlenen

günah bir defa yazılır; ekrana yüklenen günah, her izlenişte ve her taklitte yeniden yazılabilir. Dijital teberrücün en korkunç yüzü budur: **İnsan, kendi kabrine günah taşıyan bir kanal bırakmış olur.**

كَلِمَةٌ رَاعٍ وَكَلِمَةٌ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Hepiniz çobansınız ve hepimiz güttüğünüzden sorumlusunuz.” (Buhârî, Cum'a 11, no: 893; Müslim, İmâre 20, no: 1829) Bu fitne yalnız yayını yapanın meselesi değildir; onu mümkün kılan bir çevre vardır: telefonu sınırsızca eline veren baba, kız kardeşinin hesabını görüp susan ağabey, kürsüde meselenin adını hiç anmayan hoca... Zincirin her halkası, çobanlık hadisinin muhatabıdır.

Ana-babaya

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyun.” (et-Tahrîm 66/6) Ali (r.a.) ve Katâde bu âyeti “onlara hayrı öğretin, edeplendirin, Allah'ın emrini emredin” diye tefsir etmiştir. Bugün bu âyetin en güncel imtihanı avuç içindedir: **Denetimsiz bir telefon vermek, kız evladı yol ortasına bırakmaktır** — hem de sokağın değil, milyonların gelip geçtiği dijital yolun ortasına. Yol hadisini hatırlayalım: Rasûlullah (s.a.v.) hanımlara yolun kenarını göstermişti; algoritma ise çocuğu her gün yolun en ortasına çeker.

Ana-babaya düşen üç şeydir: **(1) Örneklik:** Kendi ekranı haramla dolu bir babanın sözü evlada geçmez; nasihat, hâl diliyle başlar. **(2) Denetim ve tedric:** Yaşa göre sınır, takip edilen ve takip eden hesapları bilmek, kız evladının hesabındaki yabancı erkek takipçileri “normal” saymamak — Hasan-ı Basrî'nin sitemi tam buraya bakar. **(3) Alternatif:** Yasaklamak yetmez; evi Ahzâb 34'ün tarif ettiği ilim ve hikmet medresesi kılmak,

kızın enerjisine meşru mecralar (hıfz, ilim halkaları, hüner ve sanat) açmak gerekir. Yasak edilen ama boşluğu doldurulmayan her alan, şeytanın istiştirâfına açık kalır.

Ağabeylere ve ablalara

Kardeş de çobandır; fakat çobanlığı anne-babaninkinden farklı işler: yaş yakınlığı, ona **kapı aralığından değil, oda içinden konuşma** imkânı verir. Ablaya düşen ilkin kendi hesabıdır: Küçük kız kardeş, tesettürü de teberrücü de en önce ablasından kopyalar. Cilveli story atan bir abla, “men senne” hadisinin aile içi faili olur; iffetli bir dijital duruş sergileyen abla ise kız kardeşinin önünde en güçlü canlı delildir. Söz ise yumuşak olmalıdır: alay, ifşa ve “ekran görüntüsü alıp aile grubuna atma” gibi yollar kalbi kırar ve inada sürükler; baş başa, izzetini koruyarak, “seni kıskanıyorum, kıymetlisin” diliyle konuşmak gerekir. Ağabeyin gayreti de öfkeyle değil, şefkatle görünmelidir: Kız kardeşini azarlayan değil, ona vakit ayıran, dinleyen ve dijital dünyada gördüğü tehlikeyi delilleriyle anlatan bir ağabey, yüz nasihatçiden etkilidir.

Davetçilere ve hocalara

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

“Önce en yakın akrabamı uyar.” (eş-Şuarâ 26/214) Davetçinin ilk kürsüsü kendi evidir: Cemaate hicâbı anlatırken kendi kızının, hanımının hesabından habersiz olmak, âyetin tertibine aykırıdır. İkincisi: **Meselelin adını koymak, fakat kimseyi teşhir etmemek**. Kürsüde yalnız umumi “tesettür önemlidir” demek, bu fitne çağında yetmez; story, filtre, cilveli yayın, DM fitnesi gibi somut meseleler — hesap ve isim zikretmeden, hedef göstermeden — açıkça işlenmelidir. Belirli bir hanımın videosunu kürsüye taşıyıp teşhir etmek ise nasihat değil, gıybet ve ifşadır; münkeri düzeltmek isterken daha büyüğünü işlemektir.

Kadın davetçilere ve hocahanımlara düşen, davet ile teberrüci birbirinden kalın çizgiyle ayırmaktır: Sevde annemizin fıkhı buradaki ölçüdür — davet, kamera önü cilveye mazeret yapılamaz. Muhaddise âlimelerin yolu bugün de açıktır: yazılı ilim, yüz göstermeyen tasarım, kadınlara mahsus kapalı ders mecraları. Erkek davetçiler de kendi kapılarını kollamalıdır: “Hoca” sıfatı mahremiyet perdesini kaldırmaz; kadın takipçilerle özelden uzayan “irşad” yazışmaları, şeytanın davetçiye kurduğu en eski tuzağın dijital sürümüdür.

Hayır kurumlarına ve dernek yöneticilerine

Mesuliyet zincirinin bir halkası da kurumlardır. Son yıllarda bazı yardım kuruluşlarının bağış kampanyalarını hanımlar üzerinden yürüttüğü; yumuşatılmış bir ses, edâlı bir sunum ve duygu yüklü sahnelerle bağış çağrısı yaptırıldığı görülmektedir. Niyet hayır olabilir; fakat İslâm'da **gaye, vasıtayı temizlemez.**

إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا

“Allah tayyibdir; ancak tayyib olanı kabul eder.” (Müslim, Zekât 65, no: 1015) Toplanan bağış helâl olsa da, toplama vesilesi Ahzâb 32'nin yasakladığı huduu' — yumuşatılmış ses ve edâ — ise, hayrın içine haram karışmış demektir; **helâle haram karıştırılan yerden bereket beklenemez.** Vebal de katmanlıdır: Kamera önüne çıkarılan hanım, buna karar veren yönetici ve buna razı olan velisi... “Men senne” hadisi kurumlar için de işler: Bir derneğin açtığı çıkışı diğerleri taklit ettikçe, pay çıkışı açan kurumun defterine yazılır. Sevde annemizin fıkhını hatırlayalım: **Nafile hac gibi bir ibadet için dahi evinden çıkmayan annelerin dininde, “bağış için kamera” istisnası yoktur** — hayır, teberrücün kılıfı yapılamaz.

Zaruret ruhsatına sığınmak da mümkün değildir. Fukahâ, kimlik ve resmî evrak fotoğrafı gibi hususlara **zaruret sebebiyle** cevaz vermiştir; fakat kaide bellidir: **الصَّرُورَاتُ تُعَدَّرُ بِعَدْرِهَا** — “Zaruretler,

miktarınca takdir edilir.” (Mecelle, md. 22) Resmî işlemdeki bu ruhsat, tanıtım ve kampanya videosundaki gönüllü teşhire asla delil yapılamaz; **zaruretin bittiği yerde cevaz da biter.**

Meşru yol açıktır ve daha bereketlidir: Erkek sunum; yazılı, grafikli ve mahremiyeti gözeten saha anlatımı; hanım gönüllülerin ise vitrinde değil, erkeğin giremeyeceği o mahrem sahada — kadın yetimlere, dul ve muhtaç hanımlara ulaşmakta — istihdamı. **Hanım eli, hayır işinin vitrini değil, kadınlara açılan kapıdır.** Bir kurum, kampanyasını Allah'ın yasakladığı bir vesileyle büyütmeğe, küçük kalıp temiz kalmayı tercih etmelidir; rızkı da başışı da veren Allah'tır.

:Bu zincirin ucunda büyük bir müjde de vardır

فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ

“Vallahi, Allah'ın senin vasıtanla bir tek kişiye hidayet vermesi, senin için kırmızı develerden (en kıymetli dünyalıktan) daha hayırlıdır.” (Buhârî, no: 3701; Müslim, no: 2406) Ve: “Hayra delâlet eden, onu işleyen gibidir.” (Müslim, no: 1893) Bir babanın, bir ablanın, bir hocanın şefkatli eliyle bu bataklıktan dönen her hanım; açılmayan her yayın, atılmayan her cilveli story, o ele akan bir ecir olur. **Seyyie-i câriyenin panzehiri, hasene-i câriyedir:** Fitne zinciri nasıl beğeni ve taklitle uzuyorsa, ıslah zinciri de nasihat ve örneklilikle uzar.

9. Sonuç

Hicâb, Allah ile kul arasındaki bir ahittir; kumaş bu ahidin sadece görünen mührüdür. Mühür durduğu hâlde ahit bozulursa, geriye içi boşalmış bir sembol kalır. Ümmü Hallâd'ın hayâsı, Fâtıma'nın vefat sonrası dahi süren tesettür hassasiyeti, Ensâr kadınlarının âyete koşarak itaati ve yüzlerce muhaddise hanımın teşhirsiz ilim mirası — hepsi bize aynı şeyi söylüyor:

Kadının izzeti görünürlükte değil, iffettedir. Tarihe geçenler beğeni toplayanlar değil, hayâsını koruyanlardır.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ وَالْعِفَافَ وَالْغِنَىٰ

“Allah'ım! Senden hidayet, takvâ, **iffet** ve gönül zenginliği isterim.“ (Müslim, Zikir 72, no: 2721)

Kaynakça (özet)

- Kur'ân-ı Kerîm: el-Ahzâb 32-33, 53, 59; en-Nûr 30-31, 60
- Buhârî: no. 101, 1203, 3483, 4758, 4795, 6117 — Müslim: no. 55, 422, 2128, 2721
- Tirmizî: no. 1173 — Ebû Dâvûd: no. 565, 2488, 4102, 4918 — Nesâî: no. 5126
- İbn Huzeyme, Sahîh, no: 1685 — İbn Hibbân, Sahîh, no: 5599 — Elbânî, es-Silsiletü's-Sahîha, no: 2688
- İbn Âbidîn, Reddül-Muhtâr, I/272 — İbnü'l-Hümâm, Fethu'l-Kadîr
- İbn Hacer el-Heytemî, Keşfü'r-Ruâ' an Muharremâti'l-Lehv ve's-Semâ', s. 26
- el-Cezîrî, el-Fıkhü ale'l-Mezâhibi'l-Erbaa, V/53 — Sâbûnî, Tefsîru Âyâti'l-Ahkâm, II/167
- Kurtubî, el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân — Vehbe Zühaylî, el-Fıkhü'l-İslâmî, I/461
- Ahmed b. Hanbel, Müsned VI/202; Hâkim, el-Müstedrek
- Taberî, Câmiu'l-Beyân (Ahzâb 33 ve Nûr 31 tefsiri)
- İbn Teymiyye, Mecmûu'l-Fetâvâ (hicâb bahisleri, c. XV)
- İbnü'l-Kayyim, et-Turuku'l-Hukmiyye
- Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ; İbn Abdilberr, el-İstîâb
- Semerkindî, Tefsîru'l-Kur'ân — İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Ahzâb 32-33)
- Suyûtî, ed-Dürrü'l-Mensûr — İbnü'l-Cevzî, Zâdü'l-Mesîr — Ebussuud, İrşâdü'l-Akli's-Selîm
- Fahrüddîn er-Râzî, Mefâtîhu'l-Gayb (Ahzâb 32, 53) — Seyyid Kutub, Fî Zilâli'l-Kur'ân
- Ebû Dâvûd, Edeb, no: 5272 — Buhârî, no: 869, 4791 — Müslim, no: 445 — Ahmed, Müsned (Vedâ Haccı rivayeti)
- Yâsîn 36/12 — et-Tahrîm 66/6 — eş-Şuarâ 26/214 — Buhârî: no. 893, 3701 — Müslim: no. 1017, 1829, 1893, 2406
- en-Nisâ 4/32 — Tirmizî, no: 3022 — Kenzü'l-Ummâl, II/161 (Hayâtü's-Sahâbe, III/276) — Buhârî: no. 5223, 7416 — Müslim: no. 1499, 2761
- Müslim, no: 1015 — Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, md. 22

الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ

“Hayâ ancak hayır getirir.”

Buhârî, no: 6117 — Müslim, no: 37